

Medverkan i straffrätten – och i civilrätten?

Perspektiv på PMÖD:s dom om blockering av
domännamn

27 mars 2017
Gustaf Almkvist
Doktorand i straffrätt
gustaf.almkvist@jur.uu.se

Disposition

- Peka på vissa nyckelbedömningar i PMD:s och PMÖD:s domar
- Behandla straffrättens brottsbegrepp, medverkanslära och krav på gärningsculpa

Två problem:

- Möjligheterna till ansvar för medverkan till medverkan
- Distanseringen från straffrättens medverkansbegrepp

Reglerna

Straffansvar i 53 § URL för den som beträffande ett verk "vidtar åtgärder, som innebär intrång [...]".

Ansvar för medverkan möjligt enligt 23:4 BrB:

Vitesförbud i 53 b § URL mot den som "vidtar eller medverkar till en åtgärd som innebär intrång eller överträdelse som avses i 53 §".

PMD:s resonemang

- Intrång respektive medverkan till intrång har skett via TPB och Swefilmer
- TPB och Swefilmer har varit tillgängliga för B2 Bredbands kunder
- En "försvinnande liten" andel av kunderna har besökt sidorna
- B2 Bredband har känt till användningen
- Avgörande för vitesförbud: utgör detta *medverkan* till annans brottsliga intrång enligt 53 § URL och 23:4 BrB?
- Det krävs något mer än tillhandahållande av internetuppkoppling för medverkan. Försvinnande få kunder hade besökt sidorna. Därför var det socialadekvat att tillhandahålla internetuppkoppling med möjlighet att nå sidorna.

PMÖD:s resonemång

- EU-domstolen har tolkat art. 8.3 i Infosocdirektivet som att föreläggande ska kunna riktas mot en internetleverantör redan pga. tillhandahållande av internetanslutning.
- Bestämmelsen om vitesföreläggande i 53 b § URL är civilrättslig, inte straffrättslig.
- Det saknas definition av medverkansbegreppet i 53 b § URL.
- En direktivkonform tolkning av 53 b § URL som avviker från det straffrättsliga medverkansbegreppet är (språkligt?) möjlig och måste därför göras.
- Ett föreläggande har också preventivt syfte. Det räcker därför att leverantören möjliggör tillgång; det behöver inte visas att kunderna *har begått* intrång.
- B2 Bredband tillhandahåller internetuppkoppling åt sina kunder och möjliggör därmed intrång. Bolaget medverkar därför till intrång enligt 53 § b URL.

Brottsbegreppet enligt Jareborg

A1 Brottbeskrivningsenlighet

- Straffbelagd gärning
- Gärningsculpös gärning (ej socialadekvat i vid mening)

A2 Rättsfärdigande omst.

- Nödvärn, nöd etc.
- Social adekvans (i snäv mening)

Om A1 + A2 = Otillåten gärning
= medverkansobjekt

B1 Skuldtäckning

- Uppsåt
- Oaktsamhet

B2 Ursäktande omständigheter

- Straffrättsvillfarelse
- Nödvärnsexcess etc.

A1 + A2 + B1 + B2 = brott

Den straffrättsliga medverkansläran

23:4 st. 1 och 2 BrB

Ansvar som i denna balk är föreskrivet för viss gärning skall ådömas inte bara *den som utfört gärningen* utan även annan som *främjat denna med råd eller dåd*. Detsamma skall gälla beträffande i annan lag eller författning straffbelagd gärning, för vilken fängelse är föreskrivet.

Den som inte är att anse som gärningsman döms, om han har förmått annan till utförandet, för *anstiftan* av brottet och annars för *medhjälp* till det.

Medhjälp

Främjande med råd eller dåd (som inte är anstiftan) av *utförd* otillåten gärning (A1+A2), det s.k. medverkansobjektet. Jfr PMÖD:s medverkansbegrepp avseende möjligt framtida intrång.

Gränsen mellan gärningsmannaskap och främjande styrs av en tolkning av det enskilda straffbudet (t.ex. "vidtar åtgärder, som innebär intrång" i 53 § URL).

Den som fysiskt har "gjort det" kan ibland framstå som underordnad jämfört med "hjärnan bakom". Beroende på straffbudet möjlighet till omrubricering. Jfr "Knutbymordet".

Kravet på gärningsculpa

En av flera modeller för att skära bort gärningar som bör anses tillåtna (jfr adekvans/objektivt tillräknande/"livets regel").
Egentligen led i tolkningen av straffbudets innebörd.

- Gärningsmannen/främjaren har gjort något (t.ex. tillhandahålla internetuppkoppling).
- Har detta innefattat en risk för en oönskad följd (t.ex. intrång)?
- Om ja, bör risken trots det tillåtas? Om ja = socialadekvat gärning; om nej = otillåtet risktagande
- Handlar om att väga risken mot motstående intressen
- Bedömningen görs med all tillgänglig kunskap ex post
- Exempel: sport, sjukvård, bilkörning

Främjande begränsas av kravet på gärningsculpa

- Har gärningen innefattat en risk för följderna?
- Bör den risken tillåtas? (dvs. är den socialadekvat?)
- OBS: social adekvans är ingen lära, utan en slutsats

Exempel:

- Tillhandahållande av el som möjliggör dataintrång (Asp & Rosén)
- Upplåtande av hotellrum för prostitution (Wennberg)
- Leverantörer till hotellet (Svea hovrätt i TPB-målet)
- Tillhandahållande av internetuppkoppling som möjliggör tillgång till TPB (PMD i detta mål)

Stor betydelse hur gärningen formuleras

”Tillhandahålla internetuppkoppling”?

”Tillhandahålla tillgång för dem som vill ha tillgång till TPB:s hemsida”?

”Tillhandahålla internetuppkoppling, utan att hindra tillgång till sidor där intrång/medverkan till intrång begås”?

Jfr att sälja knivar i en mataffär eller att låta alla åka buss. Handlar i praktiken om vilka kontroller som måste utföras.

Uppsåtet bör sakna betydelse

Hovrätten i TPB ville begränsa främjandeansvarets omfattning genom att utesluta likgiltighetsuppsåt (jfr Wennberg).

PMD betonar att B2 Bredband kände till användningen

Bättre att hålla isär och använda gärningsculpa. Uppsåt (B1) bara aktuellt om otillåten gärning (A1+A2).

Exempel:

- Köpa flygbiljett till någon i förhoppningen att planet ska störta (ej gärningsculpöst, men avsiktsuppsåt)
- Låta en rånare ta tunnelbanan?
- Tillhandahålla el till någon med full insikt om dataintrång?
- Tillhandahålla internet inklusive tillgång till sidor där intrång begås?

Vidtar eller medverkar till åtgärd som innebär intrång?

53 b §: mellanparten ska medverka till åtgärd som *innebär intrång*? Dvs. är medverkan till åtgärd som innebär *medverkan till intrång* utesluten?

RH 2013:27: “Hovrätten delar tingsrättens bedömning att TPB:s webbplats – genom sina sökfunktioner, uppladdnings- och lagringsmöjligheter för torrentfiler samt tracker som förmedlade kontakter mellan enskilda fildelare – innehöll en tjänst som underlättade huvudbrotten.”
Dvs. TPB endast *medverkar till intrång*.

Medhjälp till medhjälp?

- Allmänt accepterat i straffrätten (Strahl, Jareborg, Asp)
- Föreligger när främjandet av någon anledning inte kan kopplas direkt till huvudgärningen, vilket är ovanligt. Den som främjar en annan främjare, främjar normalt huvudgärningen.
- Avståndet till huvudgärningen ökar utrymmet för att bedöma främjandegärningen som socialadekvat (jfr 23:5 BrB – medverkan i mindre mån och ringa fall).
- Kan diskuteras om inte ordalydelsen i 53 b § förutsätter att det rör sig om medhjälp till huvudbrottet.

Ett alternativt medverkansansvar i 53 b § URL?

- PMÖD:s tolkning kanske var språkligt möjlig, men är det den enda begränsningen i tolkningen? Jfr systematik.
- Innebär att de begränsningar som ligger t.ex. i kravet på gärningsculpa och koppling till medverkansobjekt som *har utförts* (jfr 23:4 BrB) inte gäller.
- Saknas alternativa bedömningsgrunder i civilrätten?
- Att gå över ån efter vatten: bättre ange att internetleverantörer kan föreläggas att blockera tillgång än att koppla det till medverkan?